

با مشاهده حرف می‌زنم!

۳۶ فعالیت نگارشی برای تقویت انشانویسی
در دوره‌ی دوم ابتدایی (قسمت پنجم)

مشاهده‌نویسی

احتمالاً با من موافق هستید که زنگ انشا نه زنگ املا است و نه زنگ دستور و نه زنگ فارسی. بلکه فقط زنگ نوشتن و بازی نوشتاری و لذت بردن از آن است. اگر وقت آن را صرف املا یا روخوانی و معنی شعر کنیم، بچه‌ها را از یک فرصت محروم کرده‌ایم، فرصتی که هیچ‌گاه دیگر نمی‌توانند تجربه‌اش کنند. فرصت یادگیری نوشتن و لذت بردن از آن. این بار می‌خواهیم لذت مشاهده را به بچه‌ها بچشانیم.

به نظرم، اگر معلم ما یادمان داده بودند که مشاهده‌گران خوبی باشیم و هر چه می‌بینیم و می‌شنویم و می‌بوییم و لمس می‌کنیم را روی کاغذ بیاوریم، الان هر کدام نویسندگی خوبی بودیم. می‌توانیم این کار را برای دانش‌آموزانمان انجام دهیم و از آنان بخواهیم «مشاهده‌گر» باشند. برای این منظور، روش‌هایی پیشنهاد می‌شوند که قدرت نوشتاری بچه‌ها را در مشاهداتشان افزایش می‌دهند.

قبل از هر چیز توضیح دهم که منظورم از مشاهده‌نویسی این نیست که هر چه می‌بینند، بنویسند. دیدن یکی از مراحل مشاهده است. طبعاً بدون دیدن عمل مشاهده صورت نمی‌گیرد، ولی منظورم نوشتن آنچه از طریق حواسمان درک می‌کنیم، و حتی بالاتر از حواس، نوشتن احساسمان از یک واقعه یا خوراک یا پوشاک است. این تمرین‌ها دست بچه‌ها را در این زمینه باز می‌کند:

۲۳. تابلو

۱. عکس تابلویی را به بچه‌ها نشان دهیم و از آنان بخواهیم هر چه را در آن می‌بینند، فهرست کنند. از تابلوهای شلوغ شروع کنیم و به تابلوهای خلوت برسیم. به آنان بگوییم هر چه بیشتر فهرست کنند، بهتر است. می‌توانیم زمان محدودی را به این کار اختصاص دهیم، مثلاً سه تا پنج دقیقه.

۲. از بچه‌ها بخواهیم بنویسند چه صداهایی را در این تابلو می‌شنوند؟ سه دقیقه فرصت دهیم. این کار به تقویت قدرت تخیل آنان نیز کمک می‌کند.

۳. از آنان بپرسیم چه بوهایی در تابلو می‌شنوند. ممکن است تابلو

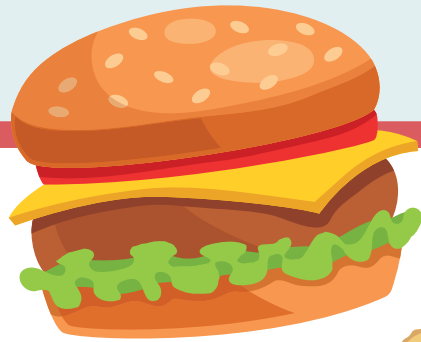
عکس آشپزخانه باشد. بچه‌ها می‌توانند تصور کنند و بوهایی را که معمولاً در آشپزخانه پخش می‌شود، بنویسند.

۴. آیا می‌توانند مزه‌ای برای اشیای داخل تابلو تصور کنند؟

۵. آیا می‌توانند به نرمی و زبری اشیای داخل تابلو هم اشاره کنند؟
۶. اکنون که بچه‌ها با جزئیات بیشتری از موضوع آشنا شدند، می‌توانیم از آنان بخواهیم درباره‌ی مشاهداتشان انشایی در دو تا سه بند بنویسند.

۲۴. حیاط مدرسه

۱. بچه‌ها را از کلاس بیرون بیاورید. دوری در حیاط بزنید. می‌توانید از قبل هدف خودتان را از این کار توضیح دهید که تقویت

در بند سوم و ...

۴. برای اینکه کار نوشتن با نوعی سرگرمی هم همراه شود، می‌توان بچه‌ها را بر اساس علاقه‌ی خودشان به گروه‌هایی تقسیم کرد و در حیات دبستان گردش کرد؛ گروه شنوایی، گروه چشایی، گروه لامسه، گروه بینایی، گروه بویایی. به این ترتیب، به چند فهرست می‌رسیم که هر کدام به یک حس مربوط است. بعد از بچه‌ها می‌خواهیم مطابق مورد قبلی به نوشتن بندهای مجزا بپردازند.

دخالت احساس

بچه‌ها باید یاد بگیرند که نوشتن مشاهدات، بخشی مهم از نوشتن است که اگر گاهی با احساس ما از موقعیت هم آمیخته شود، خواننده یا شنونده به برداشت جامع‌تری از موضوع می‌رسد. می‌توان بند پایانی را به نوشتن احساس خود از موضوع که گاهی با رضایت همراه است و گاه هم با نارضایتی، در بند آخر آورد.

هدف‌های مشاهده‌نویسی

۱. افزودن دقت بچه‌ها در دیده‌ها، شنیده‌ها، چشیدنی‌ها، لمس کردنی‌ها، بوییدنی‌ها؛
۲. تقویت تخیل آنان در موضوعات بالا؛
۳. یاد گرفتن این نکته که اساس هر نوشتاری به مشاهده‌ی دقیق موضوع نوشته برمی‌گردد.
۴. لذت کشف چیزهایی که بارها دیده و شنیده‌اند، اما به آن دقت نکرده‌اند.

مشاهده‌نویسی است. می‌توانید وقتی گشت در مدرسه تمام شد و به کلاس برگشتید از بچه‌ها بخواهید قلم و کاغذ بردارند و هر چه دیده، شنیده، لمس کرده، چشیده و ... روی کاغذ فهرست کنند. برای فهرست کردن وقت بگذاریم تا بچه‌ها عادت کنند قبل از نوشتن، ابتدا مشاهدات خودشان را روی کاغذ بنویسند.

۲. پس از فهرست کردن، از آنان بخواهیم آن‌ها را در یک نوشته‌ی کوتاه به کار ببرند. بخواهیم برای یک نفر که این مدرسه را ندیده است، طوری مشاهدات خود را بنویسند که گویی خودشان در این مدرسه قدم زده‌اند. بخواهیم از جزئیات نگذرند.

۳. می‌توانیم از آنان بخواهیم به نوشته‌شان نظم دهند. مثلاً دیده‌ها در یک بند، شنیده‌ها در بندی دیگر و چیزهایی که لمس کرده‌اند

